

ORMAN YANGINLARININ SÖNDÜRÜLMESİNDE YANGIN ÂMİRİ¹⁾

Prof. Dr. Torul MOL²⁾

Kısa Özet

Yangın amirinin görev ve sorumlulukları 285 sayılı Tebliğ ile belirtilmiştir. Yangın Amirinde bulunması gereken bazı önemli özellikler vardır. Yangın Amiri yetiştirmek için alınacak tedbirler açıklanmıştır.

1. GİRİŞ

Herhangi bir yerde bir yangın çıktığında orada bulunan kimseleri inceleme fırsatı bulsak, herkesin karakterine göre farklı şekillerde davrandıklarına şahit oluruz. Bazısı kaçarak hemen orayı terk etmeye çalışırken bir kısmı elindeki imkanlarla yangını söndürmeye gayret eder. Diğer bir bölümü kaçırabileceği en kıymetli eşyayı veya orada bulunan ve kaçamayacak kimseleri kurtarmaya uğraşır. Kimisi de etrafa seslenerek yardım talebinde bulunur.

Yukarıdaki örnekten de görüleceği gibi yangın hakkında bilgi ve tecrübesi olmayan kimseler olayı tamamen karakterlerinin sevk-i tabiisi ile karşılarlar. Ancak yanma hakkında bilgi sahibi olan ve bu konuda tecrübe kazanmış kişiler yangının şekli ve gelişmesi ile ilgili bir durum değerlendirmesi yaparak bu davranışlardan hangisinin en doğru sonucu vereceğini kestirerek ona göre hareket edebilirler. İşte bu sebeplerle sık sık yangınlar ile karşılaşan orman idaresinin de bu yangınlardan anlayan ve onları en doğru şekilde söndürecek bir teşkilat kurması zaruridir.

Yangınlar küçükten dev boyutlara varana kadar pek çok çeşitlerde olabilirler. Yangınla yakından ilgilenen personelin sevk ve idaresi özellikle orta ve büyük yangınlarda son derece bilgi, tecrübe ve kararlılık isteyen bir iştir. Bu sebepler yangın amiri her yangında bulunması gereken önemli bir kişidir.

2. YANGIN ÂMİRİNİN YASAL DURUMU

Türkiye'de orman yangınlarının söndürülmesinde her türlü teknik ve idari tedbirleri almak ve uygulamakla yükümlü olan, yangında birinci derece yetkili ve sorumlu olan kişi "Yangın Amiri" dir. Bu bakımdan Bakanlar Kurulunun 10.09.1976 gün ve 7/12520 Sayılı Kararname ile kabul edi-

1) 15-18 Nisan 1996 tarihlerinde İstanbul Orman Bölge Müdürlüğünce düzenlenen Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Mücadelesi seminerine tebliğ olarak sunulmuştur.

2) I.U. Orman Fakültesi Orman Entomolojisi ve Koruma Anabilim Dalı.

len ve resmi gazetede 09.10.1976 tarihinde yayınlanan "Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Görevlilerin Görecekları İşler Hakkında Yönetmelik" in 22. maddesi yangın amiri ile ilgilidir.

Bu yönetmelik maddesinin uygulanması ilkin 1987 yılında çıkarılan 273/2 sayılı tebliğ ile düzenlenmiştir. Ancak daha sonra görülen lüzum üzerine 1995 yılında yayınlanan 285 Nolu ve IV-1427 tasnif nolu tebliğin 2. maddesi ile Yangın Amiri ve görevleri açıklanmıştır.

2.1 Yangın Amiri

Yürürlükte bulunan 285 sayılı tebliğe göre Yangın Amiri; yangının başlangıcından söndürülmesine kadar geçen süre içerisinde yangının söndürülmesi için gereken her türlü teknik ve idari tedbirleri almak ve uygulamakta yükümlü olan, yangından birinci derecede yetkili ve sorumlu olan kişidir.

1. Çıkan bir orman yangının önlenmesi ve söndürülmesinde birinci yangın amiri, yangının çıktığı yörenin Orman İşletme Şefidir. Yangın mahalline İşletme Müdür Yardımcısının intikalinden itibaren yangın amirliği görevini Müdür Yardımcısı üstlenecek. İşletme Şefi kendisine yardımcı olacaktır. Yangın mahalline İşletme Müdürünün intikalinden itibaren yangın amiri İşletme Müdürü olacaktır. Müdür Yardımcısı ve İşletme Şefi kendisine yardımcı olacaktır.

2. Yangın amiri olma durumundaki Şef, Müdür Yardımcısı ve Müdürün çeşitli nedenlerle mınıtkayı tanımayan, yeni tayin olmuş, daha önce yangın söndürme çalışmalarına veya eğitimlerine katılmamış elemanlar olması halinde, yangın amiri olarak, bu konularda tecrübeli ve öncelikle işletmesinden veya Bölge Müdürlüğünden bir teknik elemanın görevlendirilmesinde çeşitli yararlar vardır. Bu gibi hallerde böyle bir elemanın Yangın Amiri olarak görev yapması sağlanacaktır. Bu görevlendirme Bölge Müdürlüğünce yapılacaktır.

3. Yangın mınıtkasının bağlı olduğu Orman Bölge Müdürlüğü veya Orman Genel Müdürlüğünden yangın mahalline gelen İdari-Teknik elemanlar fevkalade durumlar hariç sahayı bilmemeleri ve yangın yerinden kısa zamanda ayrılma ihtimalleri sebepleriyle, Yangın Amiri olamazlar. Bu elemanlar ancak yangın konusundaki bilgi ve tecrübeleriyle, görevli yangın amirine yardımcı olacaklar görüş ve önerilerde bulunabileceklerdir. Ancak yangın amirinin yangını iyi idare edemediğinin anlaşılması halinde, Bölge Müdürü yangın amirini değiştirerek başka bir Orman Mühendisini görevlendirebilecektir.

2.2 Yangın Amirinin Görevleri

Çıkan bir orman yangınına yangın amiri; yanında en az bir yardımcısı ile birlikte mınıtkanın arazi ve orman yapısını gösteren haritalar, el telsizi ve diğer yardımcı malzemeyle birlikte yangını en iyi gören motorlu vasıta ile veya yaya olarak ulaşılabilen hakim bir noktadan, yoksa uygun bir noktadan veya imkanı varsa havadan (uçak, helikopter) söndürme çalışmalarını sevk ve idare eder. Bu çalışmalar sırasında yangın amirinin her an gözönünde bulundurması gereken ve yangın söndürme çalışmalarını önemli ölçüde etkileyecek olan görevleri:

1. Yapılan araştırmalara göre çıkan bir orman yangınına ulaşma süresi bir saatin altında olmalıdır. Süre uzadıkça yangın söndürme çalışmaları zorlaşmakta, hatta imkansız hale gelmektedir. Bu nedenle yangın amirinin ilk görevi, yangına ilk müdahale ekiplerinin yangın sahasına en kısa zamanda ulaşmasını temin etmektir.

2. Yangın amiri, yangın söndürmede çalışanların emniyetini temin için herhangi bir tehlike anında sığınabilecekleri yerlerin nereleri olabileceğini tesbit edecek ve bunu yangın söndürme işinde çalışanlara duyuracaktır.

3. Yangın Amiri, yangın sırasında ve izleyen günlerdeki hava hallerini, özellikle rüzgarın şiddetini, yönünü ve ilerleyen zaman içerisinde istikamet değiştirip değiştirmeyeceğini, nisbi hava ne-

mini, hava sıcaklığını, kısaca tüm meteorolojik bilgileri en yakın meteoroloji istasyonundan temin edecektir.

4. Yangın amiri, yangının halen yakmakta olduğu ormanın ve bu ormana bitişik, yerleşim yerlerinin yakınındaki yanıcı maddelerin durumunu tesbit eder. Muhtemel sıçrama ve kontrolden kaçma hususlarını değerlendirir.

5. Yangın amiri, arazi yapısını daima gözönünde bulundurur. Yangınla mücadelede önemli etkileri olan eğimli yerlerin, sırtların, kuytu derelerin, su kaynaklarının arazideki durumlarını belirler. Bu arada yangın amiri, yangının ilerlemesini durdurabilecek veya durdurulmasına yardımcı olabilecek tabii engellerin (açıklıklar, kayalıklar, kuru ve sulmuş dereler, yollar, sırtlar vb.) bulunduğu yerleri tesbit eder.

6. Yangın amiri, yangın sahasındaki bütün işçileri, mükellefleri, askerleri ve teknik elemanları sevk ve idare eder. Eldeki imkanların nerelerde hangi şekilde ve yerlerde kullanılacağına karar verecektir.

7. Yangın amiri, yangında kullanılması gereken iş makinası miktarına karar verir ve istekte bulunur. Yangın yerine ulaşan iş makinalarının çalıştırılacağı noktaları ve bu iş makinalarından kimlerin sorumlu olacağını belirler.

8. Yangın amiri, yangının devamı müddetince periyodik olarak mümkün olabilen sıklıkla kendisine sorulmasına gerek kalmadan, yangının seyri hakkında Orman Bölge Müdürlüğüne bilgi verecektir.

9. Yangın amiri, kuracağı yangın yönetim merkezinde, yangın mücahadesine katılan yangın ekipleri, mükellefler, askerler, memurlar, teknik elemanlar, iş makinaları, çeşitli taşıt ve görevlilerin yangına geliş ve yangında kalış sürelerini takip eder. Bu durumları harita üzerine işler. Dinlendirmeye alınacak ekip ve elemanlar ile yangın yerinden gönderilecek ekip, eleman ve iş makinalarına karar verecektir.

10. Karşı ateş kararı mutlaka yangın amiri tarafından verilecektir.

11. Yangının kontrol altına alındığına ve söndüğüne yangın amiri karar verecektir.

12. Yangın amiri, yangın sonunda, yangının seyri, söndürülmesi sırasında görülen eksiklikler varsa gereksiz yapılan çalışmaların masrafların sebepleri, sorumluları hakkında bilgileri ihtiva eden bir raporu en kısa zamanda İşletmesi kanalıyla Orman Bölge Müdürlüğüne verecektir.

3. YANGIN AMİRİNDE ARANCAK ÖZELLİKLER

Yangın Amirinin son derece hızlı, tehlikeli ve süratle değişime uğrayan ve büyük bir felâket olan yangının söndürülmesinde tek yetkili ve sorumlu kişi olduğu yukarıdaki görevlerinden kolayca anlaşılacaktır.

Bu derece önemli görev yüklenen kişinin birçok özelliklere sahip olması kaçınılmaz bir mecburiyettir. O halde bu özelliklerin başlıcalarını sıralamak yerinde olacaktır.

Yangın Amiri:

1) Cesur ve zeki olup kısa zamanda doğru karar verebilmelidir.

2) Herhangi bir yangında yangının gelişmesini doğru tahmin etmede yardımcı olacak bilgileri en iyi şekilde değerlendirebilmelidir.

3) Kullanacağı personel, ekipman ve zamanı en rasyonel şekilde tertip ederek sevk ve idare edebilmelidir.

4) Değişik durumlarda paniğe kapılmayan ve yine en doğru kararlar alabilen bir karaktere sahip olmalıdır.

Yangın Amirinin bu kişisel kabiliyetleri yanında bazı önemli bilgilerle donanmış olması gerekir. Bunun için başlıca,

1) Geçmişin büyük yangınlarını ayrıntılı olarak incelemiş olmalıdır. Böylece yangınların büyümesine ait sebepleri ve söndürme organizasyonunda bulunan hataları iyi öğrenmelidir.

2) Yangın ekolojisi: yangın amirinin yangının vejetasyon, mikroklima, toprak ve orman faunasına olan etkilerini iyi bilmesi gerekir.

3) Yangını etkileyen faktörlerden: yanıcı madde, yangın hava halleri, topoğrafya ve yangının davranışını çok iyi şekilde bilmesi icabeder.

4) Yangının söndürülmesi için gerekli tüm bilgiler arasında en önemlileri, yangın söndürme plânı ve bunun uygulanması, haberleşme, ulaşım, araç ve gereç durumu, söndürme prensip ve yöntemleri, karşı ateş uygulama yöntemleri, işçi organizasyon usulleri, yangının kontrol altına alındıktan sonra yapılacak işlerdir. Bir Yangın Amirinin bu ve benzeri meseleleri çok iyi bilmesi icabeder.

4. YANGIN AMİRİNİN YETİŞTİRİLMESİ

Yukarıdaki bilgiler gözden geçirildiğinde yasaların arzu ettiği bir "Yangın Amiri" adayının dikkatli ve titiz şekilde seçilerek yetiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü anlaşılacağı gibi Yangın Amiri'nde bulunması gerekli özelliklerin bir kısmı doğuştan var olan özelliklerdir. Ancak bazı bilgiler Akademik öğretim ve eğitim gerektirmekte ve yine bazılarının da arazide bizzat yangınları söndürme sırasında elde edilebilmesi mümkün olmaktadır. O halde yangın amiri yetiştirmede aşağıdaki şekilde bir yol tutulması yararlı olabilecektir.

1. Orman Mühendisleri arasından yangın amiri olabilecek kabiliyeti ve isteği bulunanlar "Orman Koruma ve Entomoloji Lisans Üstü Programı"na müracaat ederek "Yüksek Lisans" yapmaya başlarlar. Bu adaylar için Yangın ve Söndürme ile ilgili disiplinler daha geniş ve yoğun olarak programa konularak iyi bir akademik öğretim almaları sağlanır.

2. Yüksek Lisans programının derslerini tamamlayan aday Yangın Bölgelerinden birinde Yüksek Lisans tezini hazırlayarak ve bu sırada arazide bizzat çalışarak eğitimini tamamlamış olur.

3. Tezini bitirerek Yüksek Mühendis olan aday Orman Genel Müdürlüğünce Yangın Bölgelerinin birinde İşletme Şefi Yardımcısı olarak görevlendirilir.

4. İşletme Şefi Yardımcılığı süresi dolan ve başarılı olan aday İşletme Şefliğine yine bir yangın Bölgesine atanır.

5. İşletme Şefliği süresince pratiğini geliştiren ve görevi icabı yangın Amirliğini başarılı şekilde yürüten İşletme Şefleri arasından ihtiyaca göre İşletme Müdür Muavini ve onlar arasından da daha sonra İşletme Müdürleri atanmak suretiyle her tür yangında başarı ile çalışan ve Yangın Amirliği vasfını hakkı ile temsil eden kişiler kazanılmış olur.

Unutulmamalıdır ki yangınlarla savaş konusunda ileri ülkelerde bile ülke çapında yangın Amirlerinin adedi fazla değildir. Çünkü yetişmesi uzun yıllar almaktadır. Fakat her yönü ile yetişmiş yangın Amirleri, kontrolden kaçıp gelişme istidadı gösteren her yangında aranan kişilerdir.

Yangın Amiri olmak üzere başarı ile yetişen veya bu duruma yükselmiş kişilerin artık Türkiye'nin yangını pek az yörelerine tayin edilerek bunca emeğin boşa harcanması düşünülemez bile. Bu tebliğin geleceğin Yangın Amirlerinin yetiştirilmesinde faydalı olmasını temenni ederim.

KAYNAKLAR

ANONİM, 1995: Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Uygulama Esasları. Orman Genel Müdürlüğü Tebliği No. 285, Tasnif No. IV-1427, VI + 133 s.

BROWN, A.A.; DAVIS, K.P., 1973: Forest Fire Control and Use. McGraw Hill Book Company, New York XII + 686 s.

ÇANAKÇIOĞLU, H., 1993: Orman Koruma. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No. 3624, O.F. No. 411, IV + 633 s.

ÇANAKÇIOĞLU, H., PİRİNÇCİ, M., 1988: Yangın Amiri ve Yetiştirilmesi. (Türkiye Ormanlarını Yangından Koruma Semineri içinde). T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı Yayın No. 672. s. 265-70.

ERON, Z., KÜÇÜKOSMANOĞLU, A., AKAYDIN, S., OLCAY, M., 1986: Orman Yangını. T.C. Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı Ankara, 71 s.

MOL, T., 1992: Küçük ve Orta Büyüklükteki Yangınların Söndürülmesinde Yangın Amirlerinin Görevleri (Orman Yangınlarının Sevk ve İdaresi semineri içinde). T.C. Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı, 91-98 s.

MOL, T., 1992: Büyük Yangınların Söndürülmesinde Yangın Amirinin Görevleri. (Ibid. 99-105 s.).

ÖYMEN, T., 1989: Yangın Sönderme Faaliyetlerinin Düzenlenmesi. (Orman Yangınlarıyla Savaş semineri içinde). T.C. Tarım ve Orman Köyşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Orman Koruma ve Yangınla Mücadele Dairesi Başkanlığı. 257-265 s.